

Norvegija gali didžiuotis savo sūnumis:
Henriku Ibsenu, Edvardu Munchu ir geriausiu trilerių rašytoju Jo Nesbø.
NEW YORK TIMES

Jo Nesbø

Vaiduoklis

baltos lankos

J O N E S B Ø

VAIDUOKLIS

Iš norvegų kalbos vertė
Giedrė Rakauskaitė

baltos lankos

I dalis

1 skyrius

Apsupta Oslo centro garsų – nesiliaujančio automobilių gaudesio už langų, tolumoje smarkėjančio ir slopstančio sirenų kauksmo ir bažnyčios varpo skambesio šalimais, žiurkė išlindo ieškoti maisto. Paprastai darydavo tai vėlai vakare arba prieš pat saulėtekį. Nosimi braukė per purviną linoleumą virtuvėje. Žaibiškai išskyrė kvapus ir suskirstė į tris rūšis: ėdama, pavojinga, neturi nieko bendro su išlikimu. Aitrus pilkų cigaretės pelenų dvokas. Salsvas ant vatos gumulėlio ištryškusio kraujo kvapas. Karstelėjęs „Ringnes“ alaus tvaikas vidinėje kamštelio pusėje. Sulfanilamido molekulės, salietra ir anglies dvideginis iš metalinės tūtelės nuo 9 × 18 mm švininės kulkos, dar vadinamos Makarovo, kadangi Makarovo pistoletui ir buvo pritaikytas šoviny. Dūmai iš vis dar rūkstančios cigaretės geltonu filtru ir juodu popieriumi su Rusijos imperijos ereliu. Tabakas – ėdamas. Ir štai: alkoholio smarvė, oda, riebalai ir asfaltas. Batas. Žiurkė apuostė apavą. Nusprendė, kad atsikąsti šio daikto nebus taip lengva kaip striukės spintoje – tos, kuri atsiduoda benzinu ir negyvu gyvūnu, iš kurio pagaminta. Tada žiurkės smegenys ėmė darbuotis, ieškojo būdo prasibrauti pro priešaky riogsančią masę. Ji mėgino prieiti iš abiejų pusių, pragrūsti savo dvidešimt penkių centimetrų ilgio ir gerokai mažiau nei pusės kilogramo svorio kūną, bet jai nepavyko. Kliūtis gulėjo ant šono, nugarą atsukusi į sieną, užstodama landą į gūžtą, kur reikalaudami pieno vis garsiau

cypsėjo jos aštuoni ką tik atsivesti beplaukiai jaunikliai. Mėsos kalnas trenkė druska, prakaitu ir krauju. Tai – žmogaus kūnas. Vis dar gyvo – tarp alkanų mažylių cypsėjimo jautrios žiurkės ausys atpažino silpnus širdies dūžius.

Gyvūnas bijojo, bet neturėjo iš ko rinktis. Pamaitinti mažylius – svarbiau už bet kokius pavojus, kliūtis ir instinktus. Tad žiurkė stovėjo pakeltu snukučiu ir laukė, kol atsiras kokia nors išeitis.

Bažnyčios varpas suskambo žmogaus širdies ritmu. Vienas dūžis, du. Trys, keturi...

Žiurkė suleido dantis.

*

Liepa. Šūdas. Kaip čia nenumirus liepą? Ar tikrai girdžiu bažnyčios varpą? Ar toje nelemtoje kulkoje būta haliucinogenų? OK, tai viskas baigsis čia? O koks, po velnių, skirtumas? Čia ar ten. Dabar ar vėliau. Bet ar tikrai nusipelniau mirti liepą? Čiulbant paukščiams, skambčiojant buteliams, prie Akerio upės aidint juokui, tiesiai už lango verdant vasaros linksmybėms? Ar užsitarnavau gulėti ant grindų apkrėstoje narkomanų landynėje su dar viena skyle kūne, iš kurios laukan srūva gyvastis, sekundės ir prisiminimai apie tai, kaip čia atsidūriau? Visi svarbūs ir nereikšmingi įvykiai, virtinė atsitiktinumų ir ne visai mano pasirinkimai. Ar tai – aš, argi tai viskas, ar tai mano gyvenimas? Aš juk turėjau planų, ar ne? O dabar beliko šnipštas, juokelis be kulminacijos, toks trumpas, kad spėčiau jį papasakoti, dar nepabaigus skambėti tam prakeiktam bažnyčios varpai. Šūdas! Man niekas nesakė, kad mirštant taip skauda. Tėti, ar tu čia? Neišeik, tik ne dabar. Paklausyk, pokštas toks: Aš vardu Gustas. Man suėjo devyniolika. Tu buvai nedoras vaikinasis, išdulkinai nedorą panelę, ir po devynių mėnesių pasirodžiau aš, tada buvau atiduotas vienai šeimai įvaikinti, taip ir neištaręs „tėti!“ Ir

ten išsidirbinėjau kiek įmanydamas, o jie tik apsupdavo mane savo dusinančia rūpesčio antklode ir teiraudavosi, ką gavęs nusiramčiau. Gal sušiktų ledų? Jie nė velnio nežinojo, kad tokius kaip aš ir tu reikia iš karto nudėti, sunaikinti kenkėjus, nes mes platinam užkratą, skatinam žlugimą ir, vos tik pasitaiko proga, dauginamės kaip žiurkės. Patys kalti. Bet ir jie norėjo kai ką gauti. Visi ko nors nori. Kai pirmą kartą mamos akyse pamatčiau, ko ji nori, man buvo trylika.

– Gustai, tu toks gražus, – tarstelėjo ji.

Mama atėjo į vonios kambarį, – buvau palikęs praviras duris ir neatsukau vandens duše, kad garsas jos nesulaikytų. Prieš išeidama ji užsibuvo viena sekunde per ilgai. O aš nusijuokiau, nes tada jau žinojau. Tai mano talentas, tėti, aš matau, ko žmonės nori. Ar paveldėjau tai iš tavęs, ar tu irgi toks buvai? Jai išėjus nužvelgiau save dideliame vonios kambario veidrodyje. Ji ne pirmoji pasakė, kad aš gražus. Brendau greičiau nei kiti berniukai. Lieknas, aukštas, jau plačiau ir raumeningas. Plaukai – juodi ir žvilgantys. Aukšti skruostikauliai. Kvadratiškas smakras. Burna – plati ir plėšri, bet su putniomis kaip merginos lūpomis. Rusva glotni oda. Rudos, beveik juodos akys. „Rudoji žiurkė“, – pavadino mane vienas bendraklasis. Regis, jo vardas buvo Didrikas. Šiaip ar taip, jis norėjo tapti profesionaliu pianistu. Man suėjo penkiolika, o jis klasėje garsiai pareiškė: „Rudoji žiurkė net nemoka padoriai skaityti.“

Aš tik nusijuokiau ir, aišku, žinojau, kodėl jis taip pasakė. Ko norėjo. Kamila, kurią jis slapta mylėjo, buvo ne visai slapta įsimylėjusi mane. Per klasės vakarėlį šiek tiek geriau susipažinau su tuo, kas po jos nertiniu. O aptikau ne kažin ką. Užsiminiau apie tai keliems berniokams, o Didrikas turbūt nugirdo ir sumanė ant manęs užsisėsti. Nepasakyčiau, kad man labai rūpėjo pritapti prie šutvės, bet patyčios yra patyčios. Taigi nuėjau į baidkerių klubą pas Tutu. Mokyklos laikais parduodavau jiems šiek tiek hašišo. Pasakiau, kad jei noriu deramai atlikti darbą, turiu susilaukti šiokios tokios pagarbos. Tutu pažadėjo pasirūpinti

Didriku. Vėliau Didrikas niekam neaiškino, kaip berniukų tualete sugebėjo įkišti du pirštus tarp vyrių durų viršuje, bet rudąja žiurke manęs daugiau niekada nebevadino. Be to, taip ir netapo profesionaliu pianistu. Šūdas, kaip skauda! Ne, tėti, man reikia ne paguodos, o šūvio. To paskutinio šūvio, ir tada aš paliksiu šį pasaulį tyliai ir ramiai, pažadu. Vėl suskambo varpas. Tėti?

2 skyrius

Skrydžiui numeris SK-459 artėjant prie pabaigos ir iš Bankoko nusileidusiam lėktuvui sukant link vartų numeris 46, Oslo oro uosto Gardermoene laikrodis rodė beveik vidurnaktį. Lakūnas Tordas Šulcas įjungė orlaivio „Airbus A340“ stabdį, ir lėktuvas sustojo jam paskirtoje vietoje. Nutraukus degalų padavimą šaižus variklio švilpimas palaipsniui tilo, virto draugišku burzgiimu ir galiausiai liovėsi. Tordas Šulcas nedelsdamas pasižymėjo laiką: trys minutės ir keturiasdešimt sekundžių po nutūpimo, dvylika minučių anksčiau numatyto laiko. Juodu su antruoju pilotu patikrino, ar išjungti visi lėktuvo mechanizmai, ir ėmė tvarkyti formalumus, susijusius su lėktuvo stovėjimu oro uoste naktį. Lėktuvas su kroviniu. Lakūnas vartė segtuvą su kompanijos logotipu. 2003 metai, rugsėjo mėnuo. Bankoke vis dar šniokščia lietūs, kaip visada, tvyro drėgna šiluma, o jis pasiilgo namų ir pirmųjų vėsių rudens vakarų. Oslas rugsėjį. Pasaulyje nėra geresnės vietos. Jis užpildė skirsnį apie likusius degalus. Išlaidos už juos. Kartą jam teko pasiaiškinti. Po reisų į Amsterdamą ir Madridą, kai skrido greičiau nei finansiškai naudinga. Kad tik suspėtų. Galiausiai skrydžių vadovas išsikvietė jį „ant kilimėlio“.

– Spėti kur? – suriko jis. – Juk neskraidinai keleivių, turinčių jungiamųjų skrydžių bilietus!

– Punktualiausia oro linijų bendrovė pasaulyje, – sumurmėjo Tordas Šulcas, kartodamas reklamos žodžius.

– Finansiškai suknisčiausia oro linijų bendrovė pasaulyje! Ar gali pasakyti tik tiek?

Tordas Šulcas patraukė pečiais. Negali atskleisti tiesos: degalų padavimą padidindavo todėl, kad pačiam reikėdavo suspėti kai ką padaryti. Skraidinant į Bergeną, Trondheimą arba Stavangerį. Buvo labai svarbu, kad lėktuvą valdytų *jis*, o ne koks kitas lakūnas.

Jis buvo senas vilkas, tad jį galėjo tik aprėkti. Išvengė rimtų klaidų, kompanija jį vertino, ir jam beliko vos keleri metai iki *the two fives*, penkiasdešimt penkerių, kai vis tiek išeis į pensiją. Tordas Šulcas linktelėjo. Liko keleri metai susitvarkyti, kad neliktų finansiškai suknisčiausias lakūnas pasaulyje.

Jis pasirašė dokumentą, atsistojo ir išėjo iš kabinos parodyti keleiviams baltų kaip perlai dantų rusvame veide. Šypsenos, bylojančios, jog jis – gyvas saugumo įsikūnijimas. Lakūnas. Ši profesija žmonių akyse kadais pavertė jį kažkuo kitu. Jis matė, kaip ištarus šį stebuklingą žodį žmonės – tiek vyrai, tiek moterys, tiek pagyvenę, tiek jauni – iškart imdavo vertinti jį kitaip ir įžvelgdavo kerintį berniokišką žavesį ir nerūpestingumą, taip pat ramius ir tikslius kapitono veiksmus, ypatingą intelektą ir beribę narsą, keliančią baimę paprastiesiems mirtingiesiems. Bet tai buvo seniai. Dabar jie žiūrėjo į jį kaip į autobuso vairuotoją, koks jis ir buvo, keleiviai klausinėjo, kiek kainuoja pigiausias bilietas į Gran Kanarijos las Palmą ir kodėl kompanijos „Lufthansa“ lėktuvuose yra daugiau vietos kojoms.

Velniop juos. Velniop juos visus.

Tordas Šulcas atsistojo prie išėjimo šalia stiuardesių, ištiesė nugarą, išsišiepė, kartojo: „Welcome back, miss.“ Pasitelkę savo amerikietišką Teksaso akcentą, išmoktą Šeperdo lakūnų mokykloje. Kaip atsakymo sulaukdavo geranoriškos šypsenos.

* Iki pasimatymo, panele. (Angl.)

Kadais taip išsišiepęs gebėdavo suvilioti moterį ateiti į pasimatymą atvykimo salėje. Žinoma, taip ir darydavo. Reisas iš Keiptauno į Altą. Moterys. Tai ir buvo problema. Ir sprendimas. Moterys. Dar daugiau moterų. Naujos moterys. O dabar? Jo plaukų augimo linija traukėsi vis tolyn po lakūno kepure, bet siuvėjo siūta uniforma ryškino aukštą plačiapetį stotą. Dėl ūgio lakūnų mokykloje nepateko į naikintuvą, tad mokėsi valdyti karinį transportinį lėktuvą „Hercules“, dangaus darbinį arklį. Visiems namuose papasakojo, kad jo nugara esanti pora centimetrų per ilga, lakūno kabina naikintuvuose „Starfihter“, F-5 ir F-16 tinkanti tik nykštukams. Tiesa ta, kad jam net neteko jų išmėginti. Kūnas buvo vienintelis dalykas, kurį pavyko išlaikyti iš tų laikų. Vienintelis, kuris nesubybrėjo, nesužlugo. Kaip jo santuokos. Šeima. Draugai. Kaip tai atsitiko? Kur buvo jis, kai visa tai vyko? Greičiausiai viešbučio kambaryje Keiptaune arba Altoje: nosis – kokaine, kad atlygintų už potencijai kenkiančius alkoholinius gėrimus bare, o „draugužis“ – kokioje nors *not-welcome back miss**, kad atlygintų už tai, kuo nebuvo ir niekada nebus.

Tordo Šulco žvilgsnį patraukė tarpu tarp sėdynių eilių einantis žmogus. Ėjo palenkęs galvą ir vis tiek atrodė gerokai aukštesnis už kitus. Liesas ir plačiapetis, kaip ir pats Šulcas. Kirptas ežiuku: šeriai styro tarsi šepetys. Matyt, jaunesnis už jį, panašus į norvegą, bet vargu ar tai namo grįžtantis turistas, veikia emigrantas kiek papilkėjusia rusva oda, kokia būdinga baltiesiems, praleidusiems daug laiko Pietryčių Azijoje. Aiškiai pagal užsakymą siūtas rudas lininis kostiumas atrodė kokybiškas ir solidus. Galbūt verslininkas. Ne itin turtingas, nes keliauja ekonomine klase. Tačiau Tordo Šulco žvilgsnį prikaustė ne vyro kostiumas ar ūgis. Randas. Šis tęsėsi nuo kairio lūpų kampučio beveik iki pat ausies – kaip pjautuvo formos šypsena. Groteskiška ir itin dramatiška.

* „Ne iki pasimatymo“ panelė. (Angl.)

– *See you.**

Tordas Šulcas krūptelėjo, bet nespėjo atsakyti į išlipančio keleivio atsiveikinimą. Atvykėlio balsas buvo gergždžiantis ir užkimęs, o paraudusios akys liudijo, kad vyras ką tik nubudo.

Lėktuvas ištuštėjo. Ant pakilimo tako stovėjo autobusiukas su darbuotojais, tvarkysiančiais saloną. Tordas Šulcas pastebėjo, kaip pirmiausia iš autobusiuko išlipa ir laiptais aukštyn pasileidžia nedidukas kresnas rusas, vilkintis geltoną liemenę su atšvaitais ir kompanijos „Solox“ ženklą.

See you.

Koridoriumi žingsniuodamas link įgulų pasitarimo kambario, Tordas Šulcas mintyse kartoją įstrigusius žodžius.

– Ar kartais neturėjai rankinio krepšio? – klustelėjo viena stiuardėsė, rodydama į Tordo Šulco „Samsonite“ kompanijos lagaminėlį su ratukais.

Šulcas neprisiminė jos vardo. Mija? Maja? Šiaip ar taip, kažkada prieš šimtą metų permiegojo su ja per pertrauką tarp skrydžių. O gal ir ne?

– Ne, – atsiliepė Tordas Šulcas.

See you. Tarsi – dar pasimatysime? Arba – matau, kad į mane stebeiliji? Prie įgulų pasitarimo kambario durų jie praėjo pro pertvarą, kur teoriškai buvo įrengtas muitinės postas. Beveik visą laiką kėdė už pertvaros stovėjo tuščia, ir jis niekada – per trisdešimt metų darbo oro linijų bendrovėje – nebuvo sustabdytas ir patikrintas.

See you.

Tarsi – žinok, matau tave. Ir – permatau, kas tu per vienas.

Tordas Šulcas skubiai žengė pro duris į įgulų pasitarimo kambarį.

* Pasimatysime. (Angl.)

Autobusiukui sustojus ant degutbetonio prie orlaivio, Sergejus Ivanovas, kaip visada, pasistengė išlipti pirmas ir pasileido laipteliais aukštyn į tuščią lėktuvą. Į lakūno kabiną nusinešė dulkių siurblių ir užsirakino duris. Užsimovė gumines pirštines ir patempė jas aukštyn iki pat tatuiruočių. Pakėlė siurblio dangtį ir pravėrė lakūno spintelę. Ištraukė nedidelį „Samsonite“ rankinį krepšį, atsegė ir apžiūrėjo keturias po kilogramą sveriančias plytos formos pakuotes. Tada sugrūdo jas į siurblių tarp žarnos ir didelio dulkių maišo, kurį iš anksto buvo ištuštinęs. Vėl nuleido dangtį, atrakino kabinos duris ir įjungė siurblių. Viskas užtruko vos kelias sekundes.

Išvalęs ir išplovęs kabiną jis lengvu žingsniu išlipo iš lėktuvo, melsvus šiukšlių maišus sumetė į „Daihatsu“ automobiliuką ir sugrįžo į laukiamąjį. Beliko keli lėktuvai, kurie leisis ir kils iki užsitarant oro uostui. Ivanovas per petį pažvelgė į pamainos vadybininkę Dženę. Užmetė akį į ekranus. Nė vienas lėktuvas nevēluoja.

– Paimsiu Bergeną, – su ryškiu akcentu tarė Sergejus. Na, jis bent jau išmoko norvegiškai. Pažįsta rusų, kurie gyvena Norvegijoje dešimt metų ir vis dar turi griebtis anglų kalbos. Bet kai prieš dvejus metus jis atvyko čionai, dėdė jam aiškiai pasakė, kad teks išmokti norvegiškai, ir paguodė, kad gal bus paveldėjęs šiek tiek pačiam dėdei būdingų gabumų kalboms.

– Susidorosime su Bergenu, – atsakė Dženė. – Tu gali pailaukti Trondheimo.

– Sutvarkysiu Bergeną, – užsispyrė Sergejus. – Trondheimo gali imtis Nikas.

Dženė pažvelgė į jį.

– Kaip nori. Nenusivaryk nuo kojų, Sergejau.

Sergejus priėjo prie lango ir atsėdo ant kėdės. Iš lėto atsiilošė. Pečių oda, kur pasidarbavo Norvegijos tatuiruočių meistras, vis dar perštėjo. Jis atkartojė piešinius, kuriuos Sergejui

atsiuntė Imras, tatuiruotojas iš Žemutinio Tagilo kalėjimo. Liko dar daug darbo. Sergejus galvojo apie dėdės parankinių Andrejaus ir Piotro tatuiruotes. Melsvi brūkšniai ant dviejų kazokų iš Altajaus odos bylojo apie jų dramatiškus gyvenimus ir didžiulius nuopelnus. Bet su Sergejaus vardu irgi siejamas žygdarbis. Žmogžudystė. Ji nebuvo ypatinga, bet jau yra įamžinta angelo pavidalu. O dabar, ko gero, laukia dar viena. Išskirtinė. Jei reikės, tai reikės, pasakė dėdė ir įspėjo, kad būtų pasiruošęs, moraliai stiprus, kad pratintųsi naudotis peiliu. Akirytyje – vyras, pasakė jis. Dar nežinia, bet tikriausiai.

Tikriausiai.

Sergejus Ivanovas žiūrėjo į savo rankas. Guminių pirštinių nenusimovė. Žinoma, grynas atsitiktinumas: jo darbo specifika užtikrino, kad jei vieną dieną reikalai pakryptų nepalankia linkme, ant pakuočių neliks pirštų atspaudų. Rankos nė nevirptelėjo. Jis darė tai itin ilgai, tad gaudavo nuolat priminti sau apie pavojų, kad išsaugotų budrumą. Tikėjosi, kad pirštai bus tokie pat ramūs ir tada, kai teks padaryti tai, ką reikia – *što nužno*. Kai užsitarnaus tatuiruotę, kurios paveiksliuką jau užsisakė. Jam prieš akis vėl iškilo vaizdas: namie, Tagilyje, visų savo brolių urkų akivaizdoje svetainėje atsisegs marškinius ir parodys naujas tatuiruotes. Nereikės jokių pastabų ar žodžių. Tad jis nieko ir nesakys. Tik jų akyse įžvelgs – jis jau nebe Mažasis Sergejus. Ištisom savaitėm jis meldėsi per naktis, kad tik pasirodytų tas vyras. Ir kad tektų padaryti tai, *ką reikia*.

Sutraškėjo nešiojamoji radijo stotelė: laikas tvarkyti į Bergeną skrisiantį lėktuvą.

Sergejus atsistojo. Nusižiovavo.

Kitoje lakūno kabinoje procedūra bus dar paprastesnė.

Atidaryti siurblio dangtį, pakus sudėti į krepšį lakūno spintelėje.

Išeidami jie sutiko ateinančią lėktuvo įgulą. Sergejus Ivanovas nemėgino sugauti lakūno žvilgsnio, nuleido akis ir pastebėjo, kad vyro lagaminas su ratukais lygiai toks kaip Šulco.

„Samsonite Aspire GRT“. Toks pat raudonas. Trūko nediduko prie rankenos tvirtinamo krepšio. Jie nieko vienas apie kitą nežino. Apie motyvus, gyvenimą ar šeimą. Sergejų, Šulčą ir jaunąjį lakūną siejo tik jų neregistruoti Tailande pirktų mobiliųjų telefonų numeriai, kad galėtų pasiųsti žinutę, jei tvarkaraštyje atsirastų pakitimų. Sergejus abejojo, ar Šulcas ir šis lakūnas žino vienas apie kitą. Andrejus griežtai ribojo informaciją, teikė tik būtinausias žinias. Dėl to Sergejus nė nenuokė, kas nutiks su pakuotėmis. Bet galėjo nuspėti. Mat nusileidus po vietinio skrydžio iš Oslo į Bergeną lakūnui nereikia eiti per muitinę ar apsaugą. Bergene jis nešasi rankinį bagažą į viešbutį, kur apsistoja įgula. Vidurnaktį į kambario duris tyliai pabeldžiama ir keturi kilogramai heroino perduodami iš rankų į rankas. Nors dėl naujojo narkotiko fiolino* heroino kainos krito, gatvėje už dvidešimt penkis miligramus paprastai mokama 250 kronų. 1000 už gramą. Turint galvoje, kad į narkotikus su priemaišomis dar dedama priedų, susidaro aštuoni milijonai kronų. Skaičiuoti jis moka gerai. Tiek, kad žinotų, jog jam mokama per mažai. Bet žino ir tai, kad didesnę pyrago gabalą užsitarnaus padaręs tai, *ką reikia*. Ir, gaudamas tokį užmokestį, po poros metų galės nusipirkti namą Tagilyje, susirasti dailią panelę iš Sibiro, na, gal ir priglausti motiną su tėvu, kai šie nusens.

Sergejus Ivanovas jautė, kaip peršti tatuiruotės vietą tarp menčių.

Tarsi oda nekantriai lauktų dar vieno atvaizdo.

3 skyrius

Oslo geležinkelio stotyje iš oro uosto traukinio išlipo vyras lininiu kostiumu. Suprato, kad jo gimtajame mieste būta šil-

* Fiolinas – Jo Nesbø išgalvotas narkotikas. (Čia ir toliau – vert. past.)

tos ir saulėtos dienos, kadangi oras vis dar malonus ir švelnus. Jis nešėsi kone juokingai atrodantį kanvos lagaminėlį ir mikliai žingsniavo iš pastato pietinėje pusėje. Iš pažiūros Oslo širdis – nors, kai kurių teigimu, miestas išvis tokios neturi – plakė ramiai. Nakties ritmu. Skirtingų lygmenų sankryža vieną po kito išspjaudavo po ją besisukiojančius automobilius: į rytus – Stokholmo ir Trondheimo pusėn, į šiaurę, kur išsidėstę kiti miesto rajonai, į vakarus – Drameno ir Kristiansando kryptimi. Tiek savo forma, tiek dydžiu didžiulės sankryžos žiedas priminė brontoaurą, netrukus išnyksiantį merdėjantį milžiną, kurį greitai pakeis prašmatnaus naujo rajono namai ir biurų pastatai, išdygsiantys netoli naujojo statinio – Operos teatro. Vyras stabtelėjo ir nužvelgė baltą ledkalnį, stūksantį tarp sankryžos ir fiordo. Pastatas jau susišlavė keletą tarptautinių architektūros apdovanojimų. Žmonės iš tolimiausių pasaulio kampelių suplūsdavo pasivaikščioti ant itališko marmuro stogo, besileidžiančio iki pat vandens. Šviesa už didelių pastato langų plieskė ryškiai kaip ir ant jų krintantis pilnaties tviskesys.

Jėzau, kokia pažanga, pagalvojo vyras.

Jis matė ne daug žadančią miesto plėtrą, o praeitį. Mat čia irgi rinkosi narkomanai, driekėsi besibadančiųjų teritorija: šiek tiek pridengti palaikių pašiūrių kvaišalus švirkštėsi ir svaiginosi prarastieji miesto vaikai. Pašiūrės atstojo ploną pertvarą tarp jų ir nieko nenučiuokiančių geranoriškų tėvų socialdemokratų. Kokia pažanga, pagalvojo jis. Į pragarą keliaujama gražesnėje aplinkoje.

Nuo tada, kai stovėjo čia paskutinį kartą, praėjo treji metai. Viskas nauja. Viskas taip pat.

Jie grūdosi siaurame žolės plotelyje tarp stoties ir greitkelio, beveik kelkraštyje. Taip pat apkvaitę kaip ir anuomet. Gulėjo ant nugaros, primerkę akis, tarsi per ryškiai spigintų saulė, tupėjo ir ieškojo dar sveikos kraujagyslės, į kurią būtų galima įbesti adatą, arba stovėjo pasvirę, sulinkusiais keliais,

su kuprinėmis ant pečių, nebesuvokiantys, kas dedasi. Tokie patys veidai. Ne tie patys gyvi lavonai, kuriuos matė anuomet, tie jau seniai pakišti po velėna. Bet veidai – tokie patys.

Pakeliui link Muitinės gatvės vyras pamatė ir daugiau ti-pelių. Kadangi jie buvo susiję su jo grįžimo priežastimi, pa-mėgino susidaryti įspūdį. Bandė nuspręsti, ar jų daugiau, ar mažiau. Pastebėjo, kad jie vėl prekiauja Platos aikštėje. Baltai nudažytas nedidukas asfalto kvadratas į vakarus nuo Geležin-kelio aikštės virto Oslo Taivanu, nekontroliuojama prekybos narkotikais zona, įrengta taip, kad pareigūnai galėtų atidžiai stebėti, kas vyksta, ir galbūt sustabdyti pirmą kartą pasiro-džiusius jaunos pirkėjus. Bet verslas plėtėsi, Platoje atsiskleidė tikrasis Oslo veidas (tai vienas bjauriausių heroino platinimo punktų Europoje) ir ši vieta tapo tikru turistų traukos cen-tru. Heroino apyvartos ir perdozavimo statistika sostinei nuo seno darė gėdą, bet visgi nebuvo tokia matoma dėmė kaip Pla-ta. Laikraščiai ir televizija užversdavo visuomenę nuo narko-tikų apdujusių jaunų žmonių – po Oslo centrą dienos akyje besibastančių zombių – nuotraukomis. Kaltino politikus. Kai valdžios postuose sėdėjo dešinieji, kairieji triukšmavo. „Nepa-kanka priklausomybės ligų klinikų.“ „Pasmerktieji kalėjimui tampa vartotojais.“ „Naujojoje klasinėje visuomenėje imigran-tų rajonuose buriasi gaujos.“ Kai valdžią į rankas paėmė kai-rieji, šurmulį ėmė kelti dešinieji. „Trūksta policijos pareigū-nų.“ „Per lengvos sąlygos prieglobsčio ieškotojams.“ „Šeši iš septynių kalinių – svetimšaliai.“

Tad iš visų pusių puolama Oslo miesto taryba griebėsi ne-išvengiamo sprendimo – išgelbėti savo kailį. Sušluoti mėšlą po kilimu. Uždaryti Platą.

Vyras lininiu kostiumu pastebėjo ant laiptelių stoviniuo-jantį jaunuolį dvispalviais futbolo komandos „Arsenal“ marš-kinėliais. Priešais jį mindžikavo keturi tipeliai. „Arsenal“ marškinėlius vilkinčiojo galva sukiojosi tai kairėn, tai deši-nėn – kaip viščiuko. Kitos keturios galvos nejudėjo: pirkėjai

nenuleido akių nuo baltos ir raudonos spalvų drabužių vilkinčio narkotikų prekeivio. Šis lūkuriavo, kol atsiras daugiau klientų, kol susiburs pakankamai didelė šutvė, gal penki ar šeši. Tada jis surinks pinigus už užsakytas prekes ir nuves klientus ten, kur kvaišalai. Už kampo arba į užpakalinį kiemą, kur laukia bendrininkas. Principas paprastas: tas, kuris turi narkotikų, nekiša nagų prie pinigų, o tas, kuris ima pinigus, neliečia narkotikų. Tai apsunkina narkotikų prekybos tyrimą ir policijos darbą, ieškant svarių įrodymų. Visgi vyrą lininiu kostiumu tai nustebino, nes su šiuo senu metodu jis buvo susidūręs aštuntajame ir devintajame dešimtmečiuose. Kai policija liovėsi gaudžiusi pinigų surinkėjus, šie nutraukė savo įprastinę veiklą, nebeburdavo šutvės ir pradėdavo prekiauti vos pasirodžius pirkėjams: vienoje rankoje – pinigai, kitoje – kvaišalai. Ar policija vėl ėmė persekioti narkotikų platintojus?

Pro šalį pravažiavo dviratininkas – su šalmu, oranžiniais akiniais, ryškiais orui pralaidžiais marškinėliais. Po aptemptais šortais pūpsėjo raumeningos šlaunys. Dviratis atrodė brangus. Todėl, su šutve traukdamas paskui „Arsenal“ marškinėlius vilkintį prekeivį iki kampo anapus pastato, kartu nusivarė ir dviratį. Viskas nauja. Niekas nepasikeitė. Bet jų mažiau, ar ne?

Prostitutės prie Skiperio gatvės kampo kalbino jį prasta anglų kalba: „Hey, baby!“, „Wait a minute, handsome!“*, bet jis tik purtydavo galvą. Ir atrodė, kad gandas apie jo kuklumą ir galimus finansinius sunkumus plinta sparčiau, nei jis žingsniuoja: merginos gatvės gale nebeskyrė jam jokio dėmesio. Jo laikais Oslo kekšės rengėsi praktiškai: džinsai ir striukė. Jų darbavosi kelios, paklausa viršijo pasiūlą. Bet dabar konkurencija pasidarė nuožmesnė, šmėžavo trumpi sijonai ir tinklinės kojinės, kaukšėjo aukštakulniai. Susidarė įspūdis, kad panelėms iš Afrikos jau šalta. Luktelėkit gruodžio, pagalvojo vyras.

* Sveikas, mažuti! Luktelk, gražuoli! (Angl.)

Jis patraukė tolyn link Kvadratūros, kur kadaise buvo pirmasis Oslo centras, o dabar plyti asfalto ir mūro dykuma su administraciniais pastatais ir biurais, kuriuose triūsia 250 000 skruzdžių darbininkių. Laikrodžio rodyklėms rodant keturias arba penkias vakaro, jos skuodžia namo ir užleidžia šį miesto rajoną naktiniams graužikams. Andai, kai sekdamas Renesanso idealais karalius Kristijonas IV pagal geometrinį planą pastatė šią miesto dalį su kvadrato formos kvartalais, Kvadratūros gyventojus įkalindavo gaisrai. Vietinis mitas byloja, kad kiekvienais keliamaisiais metais čia išvysdavai nuo namo prie namo lakstančius degančius žmones, girdėdavai jų riksmus ir matydavai, kaip jie sudega ir išgaruoja, ant asfalto palikdami tik žiupsnį pelenų. Jei prieš vėjui nupučiant likučius suspėsi pribėgti ir juos suvalgyti, tai namas, kuriame pats gyveni, niekada neužsiliepsnos. Dėl gaisrų pavojaus Kristijonas IV skurdžiam Oslo liepė nutiesti plačias gatves. Be to, namai čia buvo statomi iš Norvegijai nebūdingų statybinių medžiagų – plytų. Viename mūriniame name nūnai buvo įsikūręs baras. Pro praviras duris vyras žengė vidun. Net rūkančiuosius lauke pasiekė plyšojanti dar viena išdarkyta grupės „Guns N’ Roses“ dainos „Welcome to the Jungle“ versija, šokiams pritaikytas regio variantas, besiliejęti kaip Marlio, Rouzo, Slašo ir Stredlino šlaipimas. Vyrą sustabdė ištiesta ranka.

– Turi ugnies?

Į jį žvelgė ketvirtą dešimtį įpusėjusi apkūni didžiakrūtė ponija. Tarp raudonai nuteptų lūpų provokuojamai šokinėjo cigaretė.

Vyras kilstelėjo antakį ir pažiūrėjo į moters draugę – šioji stovėjo jai už nugaros su rusenančia cigarete ir juokėsi. Pamačiusi tai didžiakrūtė irgi nusikvatojo, tada žengtelėjo į šalį.

– Nagi, nebūk toks lėtas, – paragino ji su tokiu pačiu pietinių žemių akcentu, su koku kalba ir Norvegijos princesė.

Jis buvo girdėjęs, kad viena vietinės rinkos prostitutė susikrovė turtus, kadangi atrodė, kalbėjo ir rengėsi kaip princesė.

Ir kad sumokėjęs penkis tūkstančius kronų už valandą klientas net gaudavo plastikinį skeptrą, kuriuo galėdavo naudotis kaip užsigeidęs.

Vyriui benueinant, moteris palietė jį ranka. Pasilenkė ir pūstelėjo jam į veidą vyno tvaiko.

– Atrodo, kad esi puikus vyrukas. Ar nenori duoti man... ugnies?

Jis atsuko jai kitą veido pusę. Negražiąją. Ne puikaus vyro pusę. Pajuto, kaip pamačiusi vinies rėžį iš Kongo laikų moteris krūpteli ir atšlyja. Rėžis driekėsi nuo ausies iki burnos kaip prastai užlopytas plyšys.

Jam nužingsniavus tolyn, pasigirdo grupės „Nirvana“ kūrinys „Come as You Are“*. Originali versija.

– Hašišo?

Balsas suskambo netoli įėjimo, bet vyras nei atsisuko, nei atsiliepė.

– Spydo?

Jis išbuvo švarus trejus metus ir neketino pradėti dabar.

– Fiolino?

Tikrai ne.

Ant šaligatvio priešais jį prie dviejų narkotikų platintojų stabtelėjo jaunuolis, kažką jiems pasakė ir parodė. Vyriui priartinus, jaunuolis pakėlė galvą ir įsmeigė į jį pilkas tiriančias akis. Policininko žvilgsnis, pagalvojo vyras, panarino galvą ir perėjo gatvę. Gal jam tiesiog paranoja, mažai tikėtina, kad toks jaunas policininkas jį atpažintų.

Štai ir viešbutis. Nakvynės vieta. „Leon“.

Šioje rajono dalyje beveik nesimatė žmonių. Kitapus gatvės po žibintu jis pastebėjo kvaišalų pirkėją – stovėjo apžergęs dviratį, kartu su kitu dviratininku, irgi vilkinčiu sportinę aprangą. Šis padėjo jam įsmeigti į kaklą švirktą.

Vyras lininiu kostiumu papurtė galvą ir nužvelgė priešais stūksančio pastato fasadą.

* Būk toks, koks esi. (Angl.)

Ties trečiu ir viršutiniu aukštais kabėjo tas pats nuo purvo papilkėjęs skelbimas. „Keturi šimtai kronų už naktį!“ Viskas nauja. Viskas taip pat.

*

Viešbutyje „Leon“ dirbo naujas registratorius. Jaunas vaikinąs pasitiko vyrą lininiu kostiumu neįtikėtinai svetingai šypsodamasis ir stebėtinai – kaip viešbutyje „Leon“ – neįtariai. Be jokios ironijos gaidelės balse nuoširdžiai pasveikino atvykus ir paprašė paso. Vyras žinojo, kad dėl rusvo odos atspalvio bei lininio kostiumo jį dažnai palaiko užsieniečiu, ir ištiesė savo raudoną norvegišką pasą. Šis buvo aprrintas, nusėtas daugybe antspaūdų. Per daug, kad galėtum pavadinti gyvenimą geru.

– O, taip, – tarė registratorius ir atidavė pasą. Prie langelio padėjo anketą ir ištiesė rašiklį. – Pakanka užpildyti pažymėtas grafas.

Registracijos anketa viešbutyje „Leon“? Keista. Gal visgi kažkas pasikeitė? Jis paėmė rašiklį, o registratorius įsistebeilijo į jo didįjį pirštą. Tiksliau, į tą vietą, kur kadaise buvo jo didysis pirštas. Jo neteko viename name ant Holmenkoleno kalno šlaito. Dabar pirmojo sąnario vietoje styrojo melsvai pilkas matinis titano protezas. Iš jo nebuvo didelės naudos, bet visgi šiokia tokia atrama kitiems pirštams, kai jis mėgindavo ką nors paimti. Be to, niekam netrukdė, nes buvo gana trumpas. Vienintelis trūkumas – nuolatinis aiškinimasis per patikrą oro uostuose.

Grafose *First Name* ir *Last Name* jis įrašė savo vardą ir pavardę.

*Date of Birth.**

* Gimimo data (Angl.)